

การวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางฟื้นฟูวงการพระพุทธศาสนาไทย ตามหลักพุทธธรรมร่วมสมัย*

AN ANALYTICAL STUDY OF PROBLEMS AND RESTORATION STRATEGIES IN THAI BUDDHISM ACCORDING TO CONTEMPORARY BUDDHIST PRINCIPLES

พระคำพล แก้วพิลา¹ และ กิตติพงษ์ สุวรรณวงศ์²

Phra Khamphon Kaeophila¹ and Kittipong Suwannawong²

¹⁻²มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช

¹⁻²Mahamakut Buddhist University, Sri Dharma Sokraj Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: kittipongc1@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 13 พฤศจิกายน 2568; วันแก้ไขบทความ 19 พฤศจิกายน 2568;

วันที่รับบทความ : 21 พฤศจิกายน 2568

Received 13 November 2025; Revised 19 November 2025; Accepted 21 November 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นในวงการพระพุทธศาสนาไทย ทั้งปัญหาภายในและภายนอก รวมถึงเสนอแนวทางฟื้นฟูศรัทธาและพัฒนาพระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับสังคมร่วมสมัย โดยใช้หลักพุทธธรรมเป็นกรอบในการวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาภายในพระพุทธศาสนา ได้แก่ พฤติกรรมไม่เหมาะสมของพระสงฆ์ ความเสื่อมของวินัยสงฆ์ การพุทธพาณิชย์ และการแตกแยกภายในคณะสงฆ์ ส่วนปัญหาภายนอก ได้แก่ ความเข้าใจผิดของประชาชนต่อหลักธรรม อิทธิพลของวัตถุนิยมและ

Citation:

* พระคำพล แก้วพิลา และ กิตติพงษ์ สุวรรณวงศ์. (2568). การวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางฟื้นฟูวงการพระพุทธศาสนาไทยตามหลักพุทธธรรมร่วมสมัย.วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(6), 1162-1172.

Phra Khamphon Kaeophila and Kittipong Suwannawong. (2025). An Analytical Study Of Problems And Restoration Strategies In Thai Buddhism According To Contemporary Buddhist Principles.

Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(6), 1162-1172.;

DOI: <https://doi.org/10.>

<https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/>

เทคโนโลยี การเผยแพร่แนวคิดนอกศาสนา และการแทรกแซงทางการเมือง แนวทางฟื้นฟูจึงควรมุ่งใช้หลักธรรม เช่น ศีล สมาธิ ปัญญา สติ และอิทัปปัจจยตา ในการสร้างจิตสำนึกทางศีลธรรม เสริมบทบาทพระสงฆ์ให้เป็นผู้นำจิตวิญญาณของชุมชน และส่งเสริมการศึกษาพระธรรมวินัยอย่างถูกต้อง เพื่อให้พระพุทธศาสนายังคงเป็นรากฐานทางจิตใจของสังคมไทยอย่างมั่นคงและยั่งยืน

คำสำคัญ: พระพุทธศาสนาไทย, ปัญหาทางศาสนา, พุทธธรรมร่วมสมัย, การฟื้นฟูศรัทธา, วินัยสงฆ์

Abstract

This academic article aims to analyze the problems currently facing Thai Buddhism, both internal and external, and to propose ways to restore faith and develop Buddhism in harmony with contemporary society, using Buddhist principles as the analytical framework. The study found that internal problems include inappropriate behavior among monks, the decline of monastic discipline, the commercialization of Buddhism, and internal divisions within the monastic community. External problems include public misunderstanding of Buddhist teachings, the influence of materialism and technology, the spread of non-Buddhist ideologies, and political interference. The proposed solutions emphasize the application of core Buddhist principles such as morality (sila) concentration (samadhi) wisdom (panya) mindfulness (sati) and dependent origination (idappaccayata) to foster moral consciousness, strengthen the role of monks as spiritual leaders within their communities, and promote proper education in the Dhamma and Vinaya. These measures aim to ensure that Buddhism remains a firm and enduring foundation for the moral and spiritual life of Thai society.

Keywords: Thai Buddhism, Religious Problems, Contemporary Buddhist Principles, Restoration Of Faith, Monastic Discipline

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมจิตใจและวัฒนธรรมของสังคมไทยมาอย่างยาวนาน นับตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน ถือเป็นรากฐานทางศีลธรรมและจิตวิญญาณของประชาชน รวมทั้งเป็นแหล่งบ่มเพาะคุณธรรม จริยธรรม และสติปัญญาให้กับสังคม อย่างไรก็ตาม ในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว พระพุทธศาสนาในประเทศไทยต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ ทั้งจากภายในองค์กรสงฆ์เองและจากปัจจัยภายนอกที่ซับซ้อนมากขึ้น ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนและภาพลักษณ์ของสถาบันสงฆ์ในสายตาสังคม

ปัญหาภายในวงการพระพุทธศาสนาไทยที่ปรากฏอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ พฤติกรรมไม่เหมาะสมของพระสงฆ์บางรูป ความเสื่อมของวินัยสงฆ์ การใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือแสวงหาผลประโยชน์ หรือที่เรียกว่า “พุทธพาณิชย์” รวมทั้งความแตกแยกภายในองค์กรสงฆ์ สิ่งเหล่านี้ไม่เพียงลดทอนความศรัทธาของสถาบันสงฆ์ แต่ยังส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนในพระธรรมวินัยและคำสอนของพระพุทธเจ้า (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2548) ขณะเดียวกัน ปัญหาภายนอกก็ทวีความรุนแรงขึ้น ไม่ว่าจะเป็นความเข้าใจผิดของประชาชนต่อหลักธรรมอันแท้จริง อิทธิพลของวัตถุนิยมและเทคโนโลยี การเผยแพร่แนวคิดและศาสนาอื่น ตลอดจนการเมืองและผลประโยชน์ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับสถาบันศาสนา ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้พระพุทธศาสนาถูกลดทอนบทบาทในสังคมไทยปัจจุบัน

การฟื้นฟูพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและมีคุณค่าในยุคปัจจุบันจึงต้องอาศัยการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมร่วมสมัย โดยเฉพาะหลัก ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ที่มุ่งพัฒนาทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา รวมทั้งหลักอหิงสาที่ปัจจุบันซึ่งอธิบายถึงความสัมพันธ์ของเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวพันกัน การนำหลักธรรมเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาองค์กรสงฆ์ การสื่อสารศาสนา และการสร้างจิตสำนึกทางศีลธรรมในสังคม จะช่วยให้พระพุทธศาสนามีพลวัตและตอบสนองต่อบริบทสังคมร่วมสมัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2550) นอกจากนี้ การฟื้นฟูศรัทธาในพระพุทธศาสนาไม่อาจกระทำได้เพียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งพระสงฆ์ ฆราวาส หน่วยงานรัฐ และองค์กรศาสนาในการบูรณาการแนวทางการศึกษา การปฏิบัติธรรม และการสื่อสารศาสนาให้เข้าถึงประชาชนทุกกลุ่ม การส่งเสริมคุณธรรมในเยาวชน การให้บทบาทพระสงฆ์เป็นผู้นำจิตวิญญาณของชุมชน ตลอดจนการจัดกิจกรรมทางศาสนาที่สอดคล้องกับ

สภาพสังคมปัจจุบัน เป็นหนทางสำคัญในการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและเสริมสร้างจิตสำนึกทางศีลธรรมในสังคมไทย

ดังนั้น บทความวิชาการนี้มุ่งวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นในวงการพระพุทธศาสนาไทยอย่างรอบด้าน ทั้งในมิติภายในและภายนอก ตลอดจนเสนอแนวทางการฟื้นฟูวงการพระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับสังคมร่วมสมัย โดยอาศัยหลักพุทธธรรมเป็นแนวทางในการแก้ไข เพื่อให้พระพุทธศาสนายังคงเป็นแหล่งพลังทางจิตใจและเป็นหลักคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและยั่งยืนของสังคมไทย

การวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นในวงการพระพุทธศาสนาไทย

พระพุทธศาสนาไทยในปัจจุบันกำลังเผชิญกับปัญหาหลากหลายมิติ ทั้งที่เกิดจากปัจจัยภายในองค์กรสงฆ์และจากสิ่งแวดล้อมภายนอกสังคม ปัญหาเหล่านี้มิได้เกิดขึ้นเฉพาะในระดับบุคคลเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงโครงสร้างและกลไกของระบบการบริหารคณะสงฆ์ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่กระทบต่อศรัทธาของประชาชน การทำความเข้าใจปัญหาเหล่านี้อย่างเป็นระบบจึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการหาหนทางฟื้นฟูและพัฒนาวงการพระพุทธศาสนาให้กลับมามีบทบาทเชิงบวกในสังคมไทย

1. ปัญหาภายในวงการพระพุทธศาสนา

ปัญหาภายในหมายถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากบุคลากรและองค์กรภายในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะพระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้แทนของศาสนา ปัญหาภายในมีลักษณะหลากหลาย ทั้งด้านพฤติกรรม วินัย ความรู้ และการบริหารจัดการ

1) พฤติกรรมไม่เหมาะสมของพระสงฆ์บางรูป

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ปรากฏข่าวพระสงฆ์บางรูปประพฤติผิดพระธรรมวินัย เช่น การสะสมทรัพย์สินเกินควร การเสพของมีนเมา การยุ่งเกี่ยวกับเรื่องเพศ หรือแม้แต่การใช้ชีวิตที่ขัดต่อหลักสมณสาธูป (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2562) พฤติกรรมเช่นนี้สร้างความเสื่อมศรัทธาในหมู่พุทธศาสนิกชน และกลายเป็นภาพสะท้อนของการขาดการฝึกฝนตามหลักไตรสิกขา

2) ความเสื่อมของวินัยสงฆ์

วินัยสงฆ์เป็นรากฐานของความมั่นคงในพระพุทธศาสนา แต่ในปัจจุบันกลับพบว่าพระสงฆ์บางรูปวชโดยขาดความเข้าใจในหลักพระธรรมวินัย ขาดการศึกษาในพระไตรปิฎก

และพระวินัยปิฎกอย่างลึกซึ้ง ส่งผลให้การปฏิบัติไม่เป็นไปตามจารีตสงฆ์ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2550) ความเสื่อมในวินัยเช่นนี้นำไปสู่การขาดความเคารพต่อระเบียบคณะสงฆ์และลดทอนความเป็นระเบียบของสถาบันศาสนา

3) การพุทธพาณิชย์ (Buddhist Commercialization)

การนำพระพุทธศาสนามาใช้ในเชิงพาณิชย์ เช่น การขายวัตถุมงคล การจัดพิธีกรรมเกินพอดี หรือการโฆษณาเชิงธุรกิจภายใต้ชื่อของศาสนา ถือเป็นปัญหาที่บั่นทอนคุณค่าของคำสอน (ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2561) แนวโน้มนี้สะท้อนถึงการเบี่ยงเบนจากแก่นของธรรมะซึ่งมุ่งเน้นการละกิเลสและการพ้นทุกข์ ไปสู่การแสวงหาวัตถุและอำนาจทางเศรษฐกิจแทน

4) การแบ่งพรรคแบ่งพวกในคณะสงฆ์

ความขัดแย้งภายในองค์กรสงฆ์ระหว่างสายการปกครอง หรือระหว่างวัดบางแห่ง เป็นปัญหาที่ส่งผลต่อเอกภาพของสถาบันสงฆ์โดยตรง (กองพุทธศาสนศึกษา, 2563) ปัญหานี้ส่วนหนึ่งเกิดจากการขาดกลไกการบริหารจัดการภายในที่โปร่งใสและขาดความเข้าใจในหลักธรรมว่าด้วย สังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา ซึ่งเป็นหลักแห่งความสามัคคีในหมู่สงฆ์ หากขาดการน้อมนำหลักดังกล่าวมาใช้ ย่อมทำให้เกิดความแตกแยกและลดพลังในการทำงานเผยแผ่ศาสนา

2. ปัญหาภายนอกพระพุทธศาสนา

นอกจากปัจจัยภายในแล้ว ปัญหาภายนอกที่มาจากสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมร่วมสมัยก็เป็นอีกแรงกดดันที่ส่งผลต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาไทยอย่างลึกซึ้ง

1) ความเข้าใจผิดของประชาชนต่อหลักธรรม

ประชาชนจำนวนไม่น้อยยังเข้าใจพระพุทธศาสนาเพียงเปลือกนอก เช่น การทำบุญเพื่อหวังโชคลาภ การไหว้พระขอพร หรือการบูชาวัตถุมงคลเพื่อความมั่งมี โดยขาดความเข้าใจในแก่นแท้ของคำสอน เช่น อริยสัจ 4 หรือหลักปฏิจจสมุปบาท (พนม เกตุมาน, 2561) ผลคือการปฏิบัติธรรมกลายเป็นเพียงพิธีกรรมทางวัฒนธรรม มากกว่าการพัฒนาจิตใจอย่างแท้จริง

2) อิทธิพลของวัตถุนิยมและเทคโนโลยี

สังคมไทยในยุคดิจิทัลให้ความสำคัญกับความสำเร็จทางวัตถุ การบริโภค และการแข่งขัน ส่งผลให้ผู้คนห่างเหินจากธรรมะและการปฏิบัติภาวนา (สุภาพร ธรรมรัตน์, 2564) นอกจากนี้ เทคโนโลยีสื่อสังคมออนไลน์ยังเป็นช่องทางที่เผยแพร่ข้อมูลที่ผิดเกี่ยวกับศาสนา หรือสร้างภาพลักษณ์ทางศาสนาในเชิงธุรกิจ จนทำให้คุณค่าของพระธรรมถูกลดทอนเหลือเพียง “เนื้อหาสำหรับตลาด”

3) การเผยแพร่ศาสนาอื่นและแนวคิดแบบวิทยาศาสตร์

ในสังคมโลกาภิวัตน์ การเผยแพร่ศาสนาอื่นและแนวคิดแบบวิทยาศาสตร์ทำให้คนรุ่นใหม่บางส่วนตั้งคำถามกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะแนวคิดเรื่องกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด (วิวัชชัย ศรีสุวรรณ, 2562) หากขาดการให้ความรู้ทางศาสนาอย่างมีเหตุผลและร่วมสมัย ย่อมทำให้พระพุทธศาสนาไม่สามารถตอบสนองต่อความคิดของคนรุ่นใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) การเมืองและผลประโยชน์ที่เข้ามาแทรกแซง

ความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับการเมืองในบางกรณีสร้างความเคลือบแคลงต่อความเป็นกลางของพระสงฆ์และองค์กรศาสนา การใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือทางการเมือง หรือการสนับสนุนพรรคการเมืองโดยคณะสงฆ์บางกลุ่ม ทำให้ภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนาเสื่อมถอยและขาดความศรัทธา (ประยูร ธรรมอุดม, 2560) ปัญหานี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการรักษาความเป็นกลางของสถาบันสงฆ์เพื่อให้ดำรงไว้ซึ่งความบริสุทธิ์ทางจิตวิญญาณ

สรุปภาพรวมของปัญหา จากการวิเคราะห์พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในวงการพระพุทธศาสนาไทยมีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกันระหว่างมิติภายในและภายนอก ปัญหาภายในมักเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและจริยธรรมของพระสงฆ์ ส่วนปัญหภายนอกเกี่ยวข้องกับกระแสสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว การแก้ไขปัญหเหล่านี้จำเป็นต้องใช้หลักพุทธธรรมเป็นแนวทาง โดยเฉพาะหลักไตรสิกขาในการพัฒนาศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อยกระดับคุณภาพของพระสงฆ์และฟื้นฟูศรัทธาในสังคมไทยให้กลับคืนมาอย่างยั่งยืน

แนวทางฟื้นฟูวงการพระพุทธศาสนาไทยตามหลักพุทธธรรมร่วมสมัย

การฟื้นฟูวงการพระพุทธศาสนาไทยให้กลับมามีบทบาททางสังคมและเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของประชาชนนั้น จำเป็นต้องพิจารณาทั้งในมิติของ “หลักธรรม” และ “โครงสร้างเชิงระบบ” ที่เกี่ยวข้อง พระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาแห่งปัญญา มิได้มุ่งเพียงการสั่งสอนศีลธรรม แต่เป็นกระบวนการพัฒนาคนให้เข้าใจธรรมชาติของชีวิตและอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ดังนั้น การฟื้นฟูจึงต้องอาศัยการบูรณาการหลักธรรมสำคัญของพระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับสภาพสังคมร่วมสมัย โดยเฉพาะหลัก ไตรสิกขา สังคหวัตถุ 4 และ อิทัปปัจจยตา ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาวงการพระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบ

1. การฟื้นฟูด้วยหลักไตรสิกขา การพัฒนาเชิงองค์รวมของคณะสงฆ์และสังคม

หลัก ไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา ถือเป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์ที่สมบูรณ์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2550) การนำหลักนี้มาปรับใช้กับการบริหารและพัฒนาวงการพระพุทธศาสนา สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงได้ทั้งในระดับบุคคลและองค์กร ดังนี้

1) พัฒนา ศีล เพื่อความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือ

การรักษาศีลของพระสงฆ์เป็นปัจจัยพื้นฐานในการธำรงความศักดิ์สิทธิ์ของสถาบันศาสนา การฟื้นฟูควรมุ่งเน้นให้พระสงฆ์มีวินัยและจรรยาบรรณ เช่น การจัดตั้งระบบตรวจสอบพฤติกรรมและการปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์ให้เป็นรูปธรรม มีการฝึกอบรมพระธรรมวินัยอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมการเป็น พระนักพัฒนา ที่ปฏิบัติตามหลักธรรมอย่างแท้จริง (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2562)

2) พัฒนา สมาธิ เพื่อสร้างผู้นำทางจิตวิญญาณ

การฝึกสมาธิและภาวนาเป็นหัวใจของการพัฒนาจิตใจให้สงบและมั่นคง พระสงฆ์ที่ผ่านการฝึกฝนด้านจิตตภาวนาย่อมเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของชุมชนได้อย่างแท้จริง ควรมีการจัดตั้ง ศูนย์ปฏิบัติธรรมเชิงพัฒนา ในทุกจังหวัด เพื่อให้พระสงฆ์และฆราวาสได้มีโอกาสฝึกสมาธิร่วมกัน สร้างพื้นที่แห่งการเรียนรู้ทางจิตใจที่เข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มวัย (สมภพ จิตตนิเทศ, 2565)

3) พัฒนา ปัญญา เพื่อการสื่อสารธรรมอย่างร่วมสมัย

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องอาศัยปัญญาและทักษะการสื่อสารที่เหมาะสมกับยุคสมัย พระสงฆ์ควรได้รับการฝึกอบรมด้านเทคโนโลยี การสื่อสารออนไลน์ และการผลิตสื่อธรรมะเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเผยแผ่ธรรมะแก่คนรุ่นใหม่ในรูปแบบที่เข้าถึงง่ายและเข้าใจได้ (สุภาพร ธรรมรัตน์, 2564) การใช้ปัญญาเชิงพุทธนี้จะช่วยให้ศาสนาสามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยี

2. การฟื้นฟูด้วยหลักสังคหัตถ์ 4 การสร้างความสัมพันธ์และสามัคคีในหมู่คณะสงฆ์และสังคม

หลักสังคหัตถ์ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา เป็นหลักธรรมที่มุ่งสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลและหมู่คณะ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2548) เมื่อนำมาประยุกต์ใช้ในวงการพระพุทธศาสนา จะช่วยฟื้นฟูความสามัคคีและความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์กับประชาชน

ทาน หมายถึง การให้ ไม่ว่าจะเป็นการให้ธรรมะหรือการช่วยเหลือชุมชน พระสงฆ์ควรมีบทบาทเป็นผู้ให้ธรรมะและแรงบันดาลใจในการทำความดี

ปิยวาจา การพูดอย่างอ่อนโยนและจริงใจ ช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพระสงฆ์กับชุมชน

อัตถจริยา คือ การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น พระสงฆ์ควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคม เช่น การศึกษา สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาชุมชน

สมานัตตตา คือ ความเสมอภาคและการร่วมทุกข์ร่วมสุข ซึ่งเป็นหัวใจของการสร้างความเข้าใจระหว่างพระสงฆ์กับฆราวาสในยุคประชาธิปไตยทางศาสนา

หลักธรรมทั้ง 4 ประการนี้หากได้รับการส่งเสริมในทุกระดับขององค์กรสงฆ์ จะช่วยลดความขัดแย้ง ฟื้นฟูความศรัทธา และสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

3. การฟื้นฟูด้วยหลักอทิทัปปัจจยตา การพัฒนาอย่างเป็นระบบและมีส่วนร่วม

หลัก อทิทัปปัจจยตา หรือ ธรรมแห่งเหตุปัจจัย เป็นหลักปรัชญาสำคัญที่อธิบายว่า ทุกสิ่งเกิดขึ้นเพราะอาศัยเหตุและปัจจัยเกื้อหนุนกัน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2550) การนำหลักนี้มาประยุกต์ใช้ในการฟื้นฟูพระพุทธศาสนา หมายถึง การมองปัญหาอย่างองค์รวม ไม่โทษฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่เข้าใจว่าปัญหาทางศาสนาเกิดจากความสัมพันธ์ของปัจจัยหลายประการ เช่น การศึกษา เศรษฐกิจ การบริหาร และค่านิยมสังคม แนวทางนี้จึงเสนอให้มี การบูรณาการความร่วมมือแบบมีส่วนร่วม ระหว่าง

ภาครัฐ สร้างนโยบายสนับสนุนการศึกษาพระพุทธศาสนาในระบบการศึกษาแห่งชาติ องค์กรสงฆ์ พัฒนากลไกบริหารจัดการที่โปร่งใสและส่งเสริมพระนักวิชาการรุ่นใหม่ สถาบันการศึกษา ร่วมมือกับวัดและชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรธรรมศึกษาเชิงปฏิบัติ ชุมชนและภาคเอกชน สนับสนุนกิจกรรมธรรมะเพื่อสังคม เช่น โครงการบำบัดด้วยธรรมะ ธรรมะในโรงเรียน และธรรมะเพื่อสิ่งแวดล้อม

กระบวนการแบบมีส่วนร่วมนี้จะทำให้การฟื้นฟูพระพุทธศาสนาไม่เพียงอยู่ในกรอบวัดหรือสงฆ์เท่านั้น แต่เป็นความรับผิดชอบร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมไทย

4. การพัฒนาเชิงนโยบายและการประยุกต์ใช้

เพื่อให้แนวทางการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาเป็นรูปธรรม ควรมีการดำเนินงานในเชิงนโยบาย ดังนี้

จัดตั้งสถาบันพัฒนาพระสงฆ์แห่งชาติ เพื่ออบรมทั้งด้านพระธรรมวินัย จริยธรรม และเทคโนโลยีสมัยใหม่

ส่งเสริมสื่อธรรมะออนไลน์ ที่สร้างสรรค์และเข้าถึงคนรุ่นใหม่ โดยมีการกำกับดูแลเนื้อหาให้สอดคล้องกับหลักธรรม

บูรณาการหลักธรรมะในระบบการศึกษา ตั้งแต่ระดับประถมถึงมหาวิทยาลัย เพื่อสร้างพื้นฐานจิตสำนึกทางศีลธรรม

ส่งเสริมพระสงฆ์เป็นผู้นำจิตวิญญาณของชุมชน ผ่านกิจกรรมทางสังคม เช่น ธรรมะเพื่อครอบครัว หรือการให้คำปรึกษาด้านจิตใจ

ผลักดันงานวิจัยทางพระพุทธศาสนาเชิงพัฒนา เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการปรับตัวของพระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21

สรุป การฟื้นฟูวงการพระพุทธศาสนาไทยตามหลักพุทธธรรมร่วมสมัย จำเป็นต้องดำเนินไปอย่างบูรณาการ โดยใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคน หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาความสัมพันธ์ และหลัก อิทัปปัจจยตาในมิติของระบบและนโยบาย การดำเนินงานทั้งหมดควรมีเป้าหมายเพื่อสร้างพระสงฆ์ที่มีคุณภาพ ประชาชนที่มีจิตสำนึกทางศีลธรรม และสังคมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความดี ความงาม และสันติสุข

สรุป

พระพุทธศาสนาเป็นมรดกทางจิตวิญญาณที่สำคัญของชาติไทย ซึ่งมีบทบาทในการหล่อหลอมศีลธรรม คุณธรรม และสติปัญญาของประชาชนมายาวนาน อย่างไรก็ตาม ในยุคโลกาภิวัตน์ที่เต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และเทคโนโลยี วงการพระพุทธศาสนาไทยได้เผชิญกับความท้าทายรอบด้าน ทั้งจากภายในและภายนอก การเผชิญปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาให้กลับมา มีบทบาทสำคัญในสังคมไทยอย่างยั่งยืน ปัญหาภายในพระพุทธศาสนา พบว่า มีสาเหตุมาจากพฤติกรรมของพระสงฆ์บางรูปที่ประพฤติไม่เหมาะสม การขาดความรู้และความเข้าใจในพระธรรมวินัย ความเสื่อมของการศึกษาในคณะสงฆ์ การพุทธพาณิชย์ และการขาดความสามัคคีในองค์กรสงฆ์ ปัญหาเหล่านี้สะท้อนถึงการขาดการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาและการละเลยวินัยสงฆ์ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนา ปัญหาภายนอกพระพุทธศาสนา มีปัจจัยสำคัญมาจากการเปลี่ยนแปลงของค่านิยมทางสังคม อิทธิพลของวัตถุนิยมและเทคโนโลยี

ความเข้าใจผิดของประชาชนต่อหลักธรรม และการแทรกแซงของการเมือง ซึ่งส่งผลต่อศรัทธาของพุทธศาสนิกชนและบทบาทของศาสนาในสังคม แนวทางฟื้นฟูตามหลักพุทธธรรมร่วมสมัย การฟื้นฟูพระพุทธศาสนาไทยในยุคปัจจุบันมิใช่เพียงการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า แต่ต้องเป็นการพัฒนาเชิงระบบที่ครอบคลุมทั้งด้านบุคคล องค์กร และนโยบาย โดยอาศัยหลักพุทธธรรมเป็นรากฐานสำคัญ หากทุกภาคส่วนสามารถร่วมมือกันดำเนินตามแนวทางนี้ได้อย่างจริงจัง พระพุทธศาสนาจะกลับมามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาจิตใจของประชาชนและสังคมไทยอย่างมั่นคงและยั่งยืน การฟื้นฟูพระพุทธศาสนาไทยควรมุ่งเน้นแนวทางพัฒนาเชิงองค์รวม ได้แก่ หลักไตรสิกขา เพื่อพัฒนาพฤติกรรม จิตใจ และปัญญาของพระสงฆ์และประชาชนหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อสร้างความสามัคคีและความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์กับชุมชน หลักอิทัปปัจจยตา เพื่อวิเคราะห์และแก้ไขปัญหายังเป็นระบบ โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคม การดำเนินงานตามหลักธรรมเหล่านี้จะช่วยให้พระพุทธศาสนาไม่เพียงดำรงอยู่ในเชิงพิธีกรรม หากแต่เป็นพลังทางจิตวิญญาณที่ขับเคลื่อนสังคมไทยสู่ความดีงามและความยั่งยืน ขอเสนอแนะ เพื่อให้การฟื้นฟูพระพุทธศาสนาไทยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ บทความนี้ขอเสนอแนวทางในสามระดับ คือ ระดับบุคคล ระดับองค์กร และระดับนโยบาย ดังนี้ ระดับบุคคล พระสงฆ์ ควรเน้นการฝึกฝนตนตามหลักไตรสิกขา ศึกษาพระธรรมวินัยอย่างลึกซึ้ง และปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างของศีลธรรม พุทธศาสนิกชน ควรมีความเข้าใจในหลักธรรมอย่างถูกต้อง ไม่ยึดติดเพียงพิธีกรรมภายนอก แต่เน้นการปฏิบัติภายในจิตใจ เช่น การเจริญสติ สมาธิ และปัญญา เยาวชน ควรได้รับการปลูกฝังคุณธรรมและการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในเชิงเหตุผล เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจในยุควัตถุนิยมระดับองค์กร คณะสงฆ์ ควรปรับปรุงระบบการบริหารจัดการให้มีความโปร่งใส เป็นธรรม และมีส่วนร่วม สร้างมาตรฐานการศึกษาพระปริยัติธรรมและการฝึกอบรมพระธรรมวินัยอย่างต่อเนื่อง วัดและชุมชนควรเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และพัฒนาคุณธรรม โดยเปิดพื้นที่ให้เยาวชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนา สถาบันการศึกษา ควรบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับการเรียนการสอน เพื่อให้ศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาคนอย่างยั่งยืน ระดับนโยบายและภาครัฐ รัฐและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา สนับสนุนพระนักวิชาการรุ่นใหม่ และผลักดันนโยบายด้าน “ธรรมศึกษาเพื่อสังคม” การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงนวัตกรรม ควรได้รับการสนับสนุน เช่น การใช้สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีในการสื่อสารธรรมะ เพื่อให้เข้าถึงคนรุ่นใหม่ในวงกว้าง นโยบายบูรณา

การศาสนาเพื่อสังคม ควรสนับสนุนให้พระสงฆ์และองค์กรศาสนาเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชุมชน สิ่งแวดล้อม และจิตใจของประชาชน ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาในอนาคต เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่ลึกซึ้งและต่อเนื่อง ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นดังต่อไปนี้ การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในกระบวนการฝึกอบรมพระสงฆ์และการศึกษาในวัด การวิจัยเชิงพื้นที่เกี่ยวกับการใช้สังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาชุมชนพุทธ การพัฒนาโมเดล “พุทธธรรมเพื่อสังคม” (Buddhist Social Model) เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืน การประเมินผลการใช้สื่อดิจิทัลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในกลุ่มเยาวชน

เอกสารอ้างอิง

- กองพุทธศาสนศึกษา. (2563). *รายงานสถานการณ์พระพุทธศาสนาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- จิวชัย ศรีสุวรรณ. (2562). *ศรัทธาและเหตุผล: ศาสนาในยุควิทยาศาสตร์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประยูร ธรรมอุดม. (2560). *ศาสนา การเมือง และความเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. (2561). *ศาสนาและทุนนิยมในสังคมไทยร่วมสมัย*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พนม เกตุมาน. (2561). *พุทธศาสนาในวิถีชีวิตไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2550). *พุทธธรรม*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2548). *หลักธรรมเพื่อสังคมสันติสุข*. กรุงเทพฯ: สถาบันสันติธรรม.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2562). *พระพุทธศาสนากับการพัฒนาจิตใจในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: มจร.
- สุภาพร ธรรมรัตน์. (2564). *ศาสนาในยุคดิจิทัลและการเปลี่ยนแปลงทางค่านิยมของคนรุ่นใหม่*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมภพ จิตตนิเทศ. (2565). *สมาธิภาวนาและการพัฒนาผู้นำทางจิตวิญญาณ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ชุมชน.